

SUBJECT: M.A (Education) – Minutes Of the Meeting - 9 May 2018

एम.ए (शिक्षणशास्त्र) – संशोधन पद्धती पूर्नरचना बैठक इतिवृत्त

एम.ए. शिक्षणशास्त्राच्या तज्ञ सल्लागार ठरल्या प्रमाणे **संशोधन पद्धती** या अभ्यासक्रमाची पूर्नरचना बैठक आयोजित करण्यात आली. सदर बैठक ९ मे २०१८ रोजी शिक्षणशास्त्र विद्याशाखेत घेण्यात आली. या बैठकीस खालील सदस्य उपस्थित होते.

डॉ.विष्णू शिखरे (सोलापूर विद्यापीठ)

डॉ.गजानन गुल्हाने (अमरावती विद्यापीठ)

डॉ. माधवी धारणकर (एस.एन.डी.टी. मुंबई)

डॉ. कविता साळुंके (प्र. संचालक शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा)

डॉ. विजया पाटील (एम.ए. शिक्षणशास्त्र समन्वयक)

डॉ. संजीवनी महाले (शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा)

बैठकीच्या प्रारंभीस महाराष्ट्रातील इतर विद्यापीठातील एम. ए. शिक्षणशास्त्र व एम.एड ह्या शिक्षणक्रमाच्या प्रचलित अभ्यासक्रमाचा आढावा घेण्यात आला. त्यावर चर्चा करून **संशोधन पद्धती** दोन अभ्यासक्रमाचे खालील प्रमाणे निश्चिती करण्यात आली.

शैक्षणिक संशोधनाचे अधिष्ठान

उद्दिष्टे

- १ शैक्षणिक संशोधनातील विविध संकल्पना, आकलन करून संशोधन आराखडा विकसन क्षमता निर्माण करणे.
- २ संशोधनाच्या विविध टप्प्यांमध्ये संदर्भ साहित्य आणि संशोधनाचा आढावा घेण्याची क्षमता विकसित करणे.
- ३ संशोधनाच्या विविध पध्दती व प्रकार समजावून घेऊन प्रत्यक्ष संशोधनात वापर करता येणे.
- ४ संशोधनासाठी जनसंख्या व नमुना निवर्जाची क्षमता विकसित करणे.
- ५ संशोधकांमध्ये आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये विकसित करणे.

घटक १ संशोधन, शैक्षणिक संशोधन आणि संशोधनातील महत्वपूर्ण संकल्पना

- १.१ संशोधन संकल्पना
- १.२ संशोधन: स्वरूप वैशिष्ट्ये आणि गरज
- १.३ शैक्षणिक संशोधन संकल्पना व हेतू (अर्थ, व्याख्या, स्वरूप, गरज)
- १.४ शैक्षणिक संशोधनाची वैशिष्ट्ये आणि मूलतत्त्वे
- १.५ शैक्षणिक संशोधनातील काही महत्वपूर्ण संकल्पना शीर्षक, कार्यात्मक व्याख्या, उद्दिष्टे, चले परिकल्पना/संशोधन प्रश्न, गृहीतके, शब्दसमूहाचे संकल्पनात्मक आरेखन.

घटक २ संबंधित साहित्य आणि संशोधनांचा आढावा

- २.१ संबंधित साहित्य व संशोधन (संकल्पना, गरज, महत्व, उद्दिष्टे, स्रोत)
- २.२ संबंधित साहित्याच्या आढावा मांडण्याची पद्धती – शीर्षकातील महत्वाच्या संकल्पनांनुसार (एक संकल्पना, पाकापैक्षा जास्त संकल्पनांनुसार)
- २.३ संबंधित संशोधन आढावा मांडण्याची पद्धती
- २.४ संबंधित साहित्य व संशोधन आढाव्यांचे विश्लेषण
- २.५ संशोधन विविध टप्प्यांत साहित्याचा आणि संशोधनाचे उपाययोजन

घटक ३ संशोधन प्रकार व पद्धती

- ३.१ संशोधनाचे प्रकार (मूलभूत, उपयोजित आणि कृतिसंशोधन संकल्पना स्वरूप वैशिष्ट्ये)
- ३.२ काळानुरूप संशोधन पद्धतींचे वर्गीकरण ऐतिहासिक, वर्णनात्मक, प्रत्योगिक (स्वरूप, वर्गीकरण)
- ३.३ माहिती विश्लेषण उपागमानुसार संशोधनाचे प्रकार (संख्यात्मक, मिश्र आणि गुणात्मक)
- ३.४ गुणात्मक संशोधनाचे प्रकार(व्यष्टी Case Study कृतिसंशोधन, अन्वायाम आशय विश्लेषण Grounded Theroy)

घटक ४ जनसंख्या आणि नमुना निवड

- ४.१ विश्व, जनसंख्या संकल्पना व स्वरूप
- ४.२ नमुना निवड संकल्पना (अर्थ, व्याख्या, स्वरूप, गरज)
- ४.३ अमुना निवडीचे फायदे व तोटे
- ४.४ नमुना निवडीची मूलभूत तत्वे
- ४.५ नमुना निवडीचे प्रकार (संभाग्यता आणि असंभाग्यता)
- ४.६ नमुना निवडीसाठी आवश्यक निकष व टप्पे
- ४.७ नमुन्यांचा आकार आणि नमुना निवडीतील त्रुटी
- ४.८ नमुना निवडीची विश्वसनीयता

घटक ५ सामग्री संकलनाची साधने, तंत्रे, आणि संशोधन आराखडा विकसन

- ५.१ सामग्री संकलनाची साधने आणि तंत्रे संकल्पना (अर्थ, व्याख्या, सामग्री)
- ५.२ सामग्री संकलनाची साधने
 - ५.२.१ मानसशास्त्रीय चाचण्या
 - ५.२.२ इतर साधने - प्रश्नावली, पडताळसूची, पदनिश्चयन श्रेणी गुणनोंदी कार्ड, मतावाली
- ५.३ सामग्री संकलनाची तंत्रे
 - ५.३.१ निरीक्षण
 - ५.३.२ मुलाखत
 - ५.३.३ समाजनिती तंत्र
- ५.४ सामग्री संकलन साधन तंत्र निवड करताना लक्षात घ्यावयाच्या बाबी
- ५.५ साधनाची विश्वसनीयता व साप्रमाणता
- ५.६ सामग्री संकलन साधने तंत्रे विकसनाचे विविध टप्पे
- ५.७ संशोधन आराखडा संकल्पना महत्व प्रकार
- ५.८ संशोधन आराखडा विकसन

सामग्री विश्लेषण आणि अहवाल लेखन

उद्दिष्टे

१. संशोधन विषयानुरूप संशोधनाची साधने आणि तंत्रे वापरवाबतचे कौशल्य विकसित करणे.
२. वर्णनात्मक संख्याशास्त्रातील विविध संकल्पना स्पष्ट होऊन सामग्री विश्लेषणासाठी वर्णनात्मक संख्याशास्त्राचा वापर करता येणे.
३. अनुमानात्मक संख्याशास्त्रातील विविध संकल्पना स्पष्ट होऊन सामग्र विश्लेषणासाठी वापर करता येणे.
४. संशोधन अहवालातील विविध घटकांचे लेखन आणि त्याचे मूल्यमापन करण्याची क्षमता विकसित करणे.
५. संशोधनातील विविध कृतीसाठी माहिती संप्रेषण तंत्रविज्ञानाचा वापर करण्याची क्षमता विकसित करणे.

घटक १ संख्याशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना आणि वर्णनात्मक संख्याशास्त्र

- १.१ संख्याशास्त्र : अर्थ, व्याख्या, उपयोजन
- १.२ संशोधनात संख्याशास्त्राचे उपयोजन
- १.३ आधार सामग्रीचे प्रकार.
- १.४ संख्यात्मक माहिती मांडणीचे प्रकार
- १.५ प्रसामान्य संभवक : गुणधर्म आणि उपयोजन
- १.६ केंद्रीय प्रवृत्ती
- १.७ विचलन शीलता
- १.८ सहसंबंध आणि सहसंबंध गुणांक

घटक २ अनुमानात्मक सांख्यिकी

- २.१ अनुमानात्मक सांख्यिकी साठी मूलभूत संकल्पना स्वाधीनता माया, परिकल्पना (शून्य आणि दिशांकित परिकल्पना, सार्थकता स्तर, विश्वासांतर, टाईप वन टाईप टू एर, गट विभागणी सांख्यिकी आणि प्रमाणनित्यके, परिमितय चाचण्या, अपरीमितीय चाचण्या
- २.२ परिकल्पना परिक्षण
- २.३ परिमितीय चाचण्या
 - २.३.१ परिमितीय चाचण्यांची गृहितके

- २.३.२ क्रांतिक गुणोत्तर
- २.३.३ टी चाचणी
- २.३.४ एकामर्गी प्रसारण विश्लेषण
- २.३.५ पिअरसन अरर
- २.४ अपरिमितीय चाचण्या
- २.४.१ अपरिमितीय चाचण्यांची गृहितके
- २.४.२ चिन्ह चाचणी
- २.४.३ मध्यांक चाचणी
- २.४.४ X.... चाचणी
- २.४.५ स्पिअरसन रो

घटक ३ गुणात्मक सामग्रीचे विश्लेषण

मिश्र संशोधन पद्धतीतील सामग्रीचे इकत्रीकरण विश्लेषण व अर्थ निवारण

घटक ४ संशोधनाचे अहवालाचे लेखन व मूल्यमापन

- ४.१ संशोधन अहवाल संकल्पना (अर्थ, व्याख्या, गरज, स्वरूप)
- ४.२ संशोधन अहवालाचे प्रकार – कृत्तिसंशोधन/मिश्र संशोधन/ इतर अहवाल
- ४.३ संशोधन अहवाल लेखन
 - ४.३.१ प्रकारनिहाय मांडणी व संदर्भाचे लेखन
 - ४.३.२ पूर्वसंशोधनाशी संबंधित निकषांची चर्चा
 - ४.३.३ संदर्भ ग्रंथ सूची : APA
 - ४.३.४ परिशिष्टे संकल्पना व स्वरूप
 - ४.३.५ संशोधन अहवाल लेखनाचा तांत्रिक बाजू आणि मुद्रित शोधन
 - ४.३.६ संशोधन अहवालाचे स्वयंमूल्यमापन व अंतर्गत सुसंगती
 - ४.३.७ संशोधन अहवालातील नैतिकता
 - ४.३.८ Creative Cumbrance

घटक ५ संशोधनात माहिती संप्रेषण तंत्र विज्ञानाच्या वापर

- ५.१ सामग्री संकलनासाठी ऑनलाईन सुविधांचा वापर
- ५.२ सामग्री विश्लेषणासाठी Excel, R SPSS ऑनलाईन कॅलक्युलेटरस
- ५.३ गुणात्मक सामग्री विश्लेषणासाठी सॉफ्टवेअर
- ५.४ वाडःमय चौर्य शोधण्यासाठीचे सॉफ्टवेअर
- ५.५ संशोधन अहवाल लेखनासाठी माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा वापर.
- ५.६ ऑनलाईन कम्युनिटी
- ५.७ mooc

या नुसार अभ्यासक्रम निश्चिती करण्यात आली.त्यानंतर सर्वांचे आभार मानून बैठकीचा समारोप करण्यात आला.

डॉ. विजया पाटील
समन्वयक
शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा